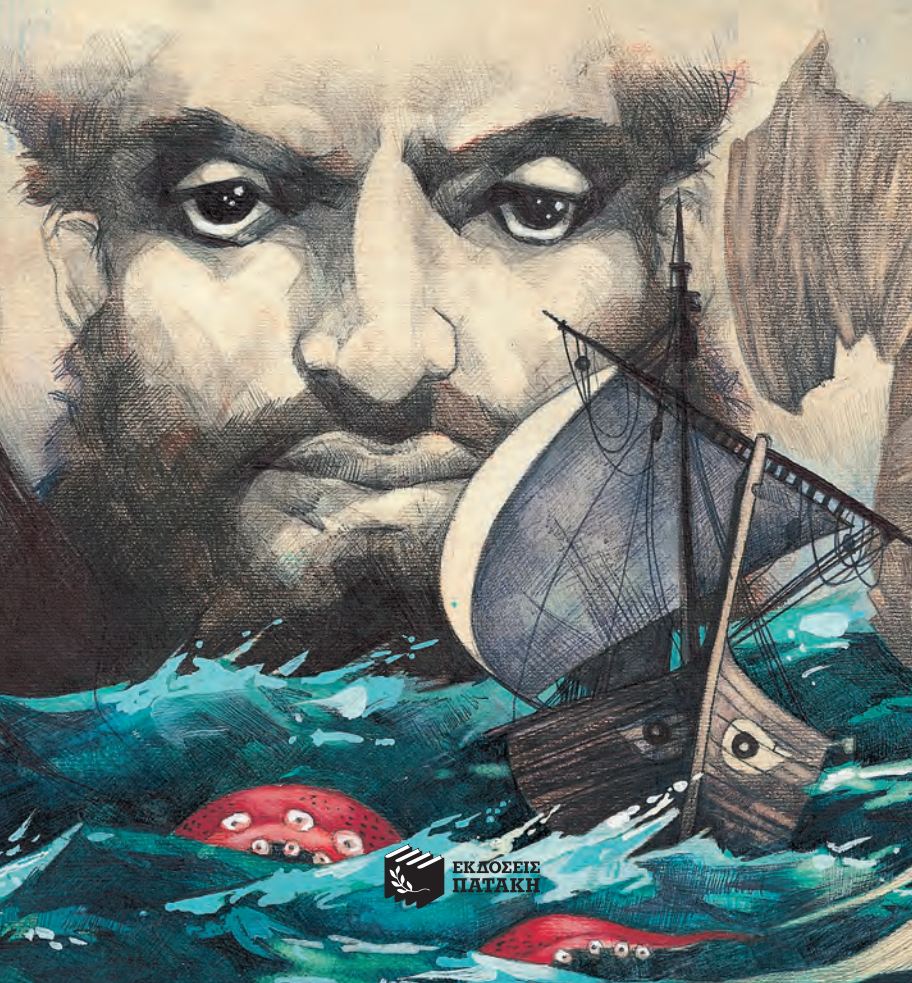

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΗΤΣΙΑΛΗ

ΤΑΞΙΔΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

*Μια περιπλάνηση του σήμερα μέσα στο χθες
και του χθες μέσα στο σήμερα*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΗΤΣΙΑΛΗ

Ταξίδι με την Οδύσσεια

*Μια περιπλάνηση του σήμερα μέσα
στο χθες και του χθες μέσα στο σήμερα*

Εικονογράφηση ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΔΟΥΛΟΥ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισιμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Βιβλία για παιδιά και για νέους – Μυθολογία

Αλεξάνδρα Μητσιάλη, *Ταξίδι με την Οδύσσεια – Μια περιπλάνηση του σήμερα μέσα στο χθες και του χθες μέσα στο σήμερα*

Εικονογράφηση: Κατερίνα Χαδουλού

Διορθώσεις: Θανάσης Κοκολόγος

Υπεύθυνη έκδοσης: Υβόνη Καρύδη

Σχεδιασμός εξωφύλλου, σελιδοποίηση: Νίκη Αντωνακοπούλου

Φίλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινοπούλου-Ρένεση

Copyright[©] για το κείμενο Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

& Αλεξάνδρα Μητσιάλη, 2007

Copyright[©] για την εικονογράφηση Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2016

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Δεκέμβριος 2016

ΚΕΤ 5907 ΚΕΠ 1003/16

ISBN 978-960-16-7067-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ)

Τ.Θ. 1213, 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στον παππού μου για το παραμύθι.
Στον Θόδωρο για την ποιητική περιπλάνηση.

«Τον βρήκε στο γιαλό να κάθεται· και μήτε που στεγνώναν ποτέ τα μάτια του απ' τα κλάματα, μόν' τη γλυκιά ζωή του του γυρισμού ο καιμός την έλιωνε· καμιά χαρά πια τώρα δεν του 'δινε η ξωθιά, και πλάγιαζε τις νύχτες μες στα σπήλια κοντά της απ' ανάγκη — θέλοντας εκείνη, μα άθελά του.

Κι όλες τις μέρες στο ακροθάλασσο καθόταν και στα βράχια, με πίκρες, στεναγμούς και κλάματα σπαράζοντας τα στήθη, την άκαρπη θωρώντας θάλασσα με βουρκωμένα μάτια».

Οδύσσεια, ραψωδία ε, στίχοι 151-158
(μτφρ. Ν. Καζαντζάκης – Ι.Θ. Κακριδής)

«Οι δυο τους πρώτα χόρτασαν αγκάλη και φιλή,
και τώρα χαίρονταν με λόγια που ιστορούσαν μεταξύ τους.
Εκείνη, θεία γυναίκα, τα πόσα στο παλάτι τράβηξε,
έχοντας μπρος στα μάτια της το μισητό σινάφι των μνηστήρων
[...].

Αλλά κι ο θεϊός Οδυσσέας μιλούσε, για πίκρες που έδωσε
σ' άλλους ανθρώπους και πόσα πάθη ο ίδιος βάσταξε [...].».

Οδύσσεια, ραψωδία ψ, στίχοι 335-343
(μτφρ. Δ. Μαρωνίτης)

Εισαγωγή

Πίσω από κάθε ιστορία που γράφει ένας συγγραφέας υπάρχουν πολλές ιστορίες που έγραψαν συγγραφείς πριν απ' αυτόν. Πολλές ιστορίες που του διάβασαν άλλοι, όταν εκείνος ήταν μικρός, ή που διάβαζε ο ίδιος, καθώς μεγάλωνε. Εικόνες από τις ιστορίες αυτές και λέξεις αυτούσιες ή παραλλαγμένες, καθώς κι αφηγηματικές τεχνικές μπορεί για πολύ καιρό να ταξιδεύουν μέσα του χωρίς προορισμό και χωρίς ούτε αυτός ο ίδιος να μπορεί να καταλάβει το ταξίδι τους. Και μόνο μερικές φορές, με αφορμή ένα γεγονός, μια τυχαία κουβέντα ή ένα δυνατό συναίσθημα, λέξεις και εικόνες μπορούν ν' αναδευτούν, να ενωθούν με καινούριες που γεννιούνται ξαφνικά και να φτιάξουν μια νέα ιστορία.

Κάπως έτσι έγινε και με το δικό μου *Ταξίδι με την Οδύσεια*. Κάπως έτσι η *Οδύσεια* του Ομήρου, όπως μου τη διηγούνταν ο παππούς μου πριν ακόμη πάω σχολείο, η *Οδύσεια* σε μετάφραση των Καζαντζάκη-Κακριδή των σχολικών μου χρόνων κι αργότερα η *Οδύσεια* όπως τη μελέτησα ως φιλόλογος στη μετάφραση του Μαρωνίτη βγήκαν κάποια στιγμή από το καράβι που ταξίδευε μέσα μου συνυπάρχοντας για χρόνια με τόσες άλλες ιστορίες αλλά και με τις αναζητήσεις μου.

Τότε, με αφορμή ένα θεατρικό έργο για παιδιά, μπήκε στο καλούπι του δεκαπεντασύλλαβου, που υπήρξε, θα λεγε κανείς, ο ρυθμός της νεοελληνικής γλώσσας. Ξεκίνησε, λοιπόν, να κυλάει στον ρυθμό των δημοτικών τραγουδιών αλλά και της νεότερης έντεχνης εκδοχής του. Έτσι άρχισα να βαδίζω στα μονοπάτια της *Οδύσσειας* του Ομήρου με τον δικό μου τρόπο, διαλέγοντας δηλαδή ορισμένα κομμάτια της που ξανάπλαθα και φώτιζα αναφορικά με τα βασικά θέματά της: τον έρωτα, τον θάνατο, τη νοσταλγία, τη σχέση των ανθρώπων με το θείο, την κατάκτηση της ωριμότητας, την έλλογη σκέψη και τη σύγκρουσή της με το θυμικό, την επιδίωξη του ανθρώπου για ευδαιμονία. Και κυρίως, για μένα, την επιστροφή στ' αγαπημένα πρόσωπα –την επανόρθωση, τη δεύτερη ευκαιρία– που την αξία τους μόνο και πάντα η ψυχή μπορεί να αναγνωρίζει.

Κάποια στιγμή στην πορεία της συγγραφής άρχισαν να παρεμβάλλονται στην αφήγηση δεκαπεντασύλλαβοί στίχοι νεότερων ποιητών. Στίχοι του Σολωμού, του Παλαμά, του Σεφέρη, του Ρίτσου, που είχαν δραπετεύσει από τις συντεταγμένες που οι τόποι και οι καιροί αποφάσισαν γι' αυτούς, για να συναντηθούν με τις εικόνες και τα νοήματα της *Οδύσσειας*, όπως υπήρχαν μέσα μου. Απ' αυτή την ενθουσιώδη συνάντηση προέκυψαν πολλά λογοτεχνικά απρόοπτα. Έτσι, για παράδειγμα, η φεγγαροντυμένη του Σολωμού έγινε η Λευκοθέα του Ομήρου και ο νεκρός γιος της χαροκαμένης μάνας στον *Επιτάφιο* του Ρίτσου

μεταμορφώθηκε για λίγο στον Οδυσσέα της καλής παραμύθιας Ευρύκλειας, ενώ το πατρικό σπίτι του Παλαμιά, το φορτισμένο με τόση νοσταλγία, έγινε το ανάκτορο του Οδυσσέα όταν εκείνος επέστρεψε στην πατρογονική γη.

Από αυτή τη σύνθεση στην οποία εξελισσόταν το κείμενό μου δε θα μπορούσαν να λείπουν και τα δημοτικά τραγούδια αυτά καθαυτά, τα δημοτικά τραγούδια που υπήρξαν για αιώνες ολόκληρους οι θεματοφύλακες της νεοελληνικής γλώσσας. Πρόσθεσα, λοιπόν, στην αφήγησή μου στίχους πανέμορφους, φτιαγμένους από τον λαό ή τον λαϊκό ποιητή εκατοντάδες χρόνια πριν, τους περισσότερους από τους οποίους διάλεξα από το βιβλίο του Γιώργου Ιωάννου *Τα δημοτικά μας τραγούδια*.

Έπειτα στην αφήγησή μου εντάχθηκαν, εκτός από τους τρόπους των δημοτικών τραγουδιών, κάποιοι από τους τρόπους του παραδοσιακού παραμυθιού αλλά και των δυτικότροπων αφηγήσεων, μαζί με σχήματα λόγου και αφηγηματικούς τρόπους από τους οποίους άλλους είχε χρησιμοποιήσει και ο Όμηρος (εκτεταμένες παρομοιώσεις, εσωτερικοί μονόλογοι κτλ.) και άλλους όχι (π.χ. εξωτερικές περιγραφές προσώπων που ο Όμηρος απέφευγε). Τέλος, μέσα στην αφήγηση βρήκαν τη θέση τους με τη γνωστή κι από τον Όμηρο τεχνική του αναχρονισμού στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας, αντιλήψεις και συμπεριφορές της σημερινής εποχής, που μεταφέρω στην παλιά ιστορία.

Ακολουθώντας τα χνάρια, λοιπόν, της Οδύσσειας του προπάτορα ποιητή, του Ομήρου, έγινε και το δικό μου έργο αναμφισβήτητα ένα ταξίδι. Ένα ταξίδι ιστορικό αλλά και σύγχρονο. Ένα ταξίδι του σήμερα μέσα στο χθες και του χθες μέσα στο σήμερα. Το ταξίδι του Οδυσσέα αλλά και του κάθε ταξιδευτή της ζωής, το ταξίδι του δεκαπεντασύλλαβου, το ταξίδι της ανθρωπίνης ψυχής προς την ευτυχία. Αλλά κυρίως το καθαφικό λογοτεχνικό ταξίδι της απόλαυσης, όπου εντέλει η πορεία έχει μεγαλύτερη αξία από τον προορισμό. Αυτό το ποιητικό ταξίδι ελπίζω ο αναγνώστης μου, μικρός και μεγάλος, να χαρεί όταν θα λύσει τους κάβους του караβιού του για να ταξιδέψει με τον δικό του τρόπο μέσα στο δικό μου *Ταξίδι με την Οδύσσεια*.

Αλεξάνδρα Μητσιάλη

Ραψωδία α

Ο ποιητής απευθύνεται στη Μούσα και της ζητάει τη βοήθειά της για να καταφέρει να διηγηθεί την ιστορία της επιστροφής του Οδυσσέα στην πατρίδα του, την Ιθάκη.

Μούσα μου, δώσ' μου έμπνευση τις λέξεις να
ταιριάξω,
δώσε μου και το χάρισμα να πλέξω ιστορία,
που για τον Οδυσσέα μιλά και για τον γυρισμό του
στην ξακουστή πατρίδα του, την όμορφη Ιθάκη.

Έφυγε ήρωας τρανός από της Τροίας το κάστρο,

τον δούρειο ίππο φτιάχνοντας, το άλογο από ξύλο,
που έκρυψε τους Αχαιούς στη φοβερή κοιλιά του
και τους βοήθησε να μπουν στην τειχισμένη πόλη
και να την κατακτήσουνε, με δόλο να νικήσουν,
πλούτη να πάρουν μυθικά και την ωραία Ελένη.

Μα του Δυσσέα οι σύντροφοι παιδιάστικα
φερθήκαν,
αχάριστοι κι αχόρταγοι το μέτρο ξεπερνούσαν
πολλούς θεούς οργίζοντας, τον Δία προκαλώντας,
που τιμωρίες απάνω τους σαν κεραυνούς πετούσε
κι έσπερνε εμπόδια παντού για να τους δοκιμάσει.

Γι' αυτό λοιπόν οι σύντροφοι μαζί και ο Δυσσέας
πολύ περιπλανήθηκαν στα πέρατα του κόσμου.
Η θάλασσα τους ξέβρασε σε μακρινά λιμάνια,
λιμάνια πρωτοθώρητα μ' αλλιώτικους ανθρώπους,
ανθρώπους απολίτιστους κι άλλους πολιτισμένους,
σε πολιτείες αλλόκοτες που θεές τις κυβερνούσαν

και σε λημέρια φοβερών, τρομακτικών τεράτων.
Και γνώρισ' ο ταξιδευτής συνήθειες και σκέψεις,
λύσεις σκαρφίστηκε πολλές και πήρε αποφάσεις,
μέτρησε τις δυνάμεις του κι ακόνισε τον νου του.

Μα στο νησί που λιάζονταν του Ήλιου τα
μοσχάρια
οι σύντροφοι παράβλεψαν τις εντολές του Δία
κι αυτός μ' ένα αστροπέλεκο τους αφανίζει όλους.
Και ο Δυσσέας απόμεινε παντέρημος και μόνος
και αγωνίστηκε σκληρά να φτάσει στην Ιθάκη,
στη λατρευτή γυναίκα του και στο μικρό παιδί του
που χρόνια τον περίμεναν τα κύματα μετρώντας.

Μ' εχθρό του αδυσώπητο τον άγριο Ποσειδώνα,
μα με συμπαραστάτη του την Αθηνά Παλλάδα
και τη συμπάθεια των θεών για τ' άθλια βάσανά
του,
τον δρόμο της επιστροφής να βρει θα καταφέρει.

Άρχισε, Μούσα μου, λοιπόν να λες την ιστορία.
Πες τη μας όμορφα κι απλά, σιγοτραγούδησέ την.

«**Λ**υνώνυμη της περιπέτειας και της περιπλάνησης από τις απαρχές της ελληνικής και παγκόσμιας λογοτεχνίας, η *Οδύσεια* έχει γνωρίσει αναρίθμητες μεταφράσεις και διασκευές κι έχει ταξιδέψει από τις σχολικές τάξεις μέχρι τις κινηματογραφικές αίθουσες και όπου αλλού η φαντασία τριγυρίζει. Εδώ, η Αλεξάνδρα Μητσιάλη, με τη φιλολογική της επάρκεια και τη συγγραφική της ευαισθησία, μεταφέρει το ομηρικό έπος σε νεοελληνικό, στολιστό και φροντισμένο δεκαπεντασύλλαβο, πατώντας στη δημοτική παράδοση και στην κατοπινή του μετάπλαση σ' έντεχνο λόγο, από τον Σολωμό στον Παλαμά και από εκεί στον Σεφέρη και στον Ρίτσο, μπολιάζοντας το αρχαίο κείμενο με εμβληματικούς στίχους των μεγάλων μας ποιητών».

Γιάννης Δούκας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

ISBN 978-960-16-7067-6

9 789601 670676

Βοηθ. κωδ. μηχ/σης 11067